

SUN'IY INTELLEKT HAYOTIMIZNI QANDAY O'ZGARTIRMOQDI

Nazarov Islombek ¹

Qo'qon Universiteti Andijon Filiali talabasi

islombeknazarov27@gmail.com

Imomnazarova Mavluda ²

Qo'qon Universiteti Andijon Filiali talabasi

imomnazarovamavluda055@gmail.com

Mirzaolimjonova Khonzoda ³

Qo'qon Universiteti Andijon Filiali talabasi

xonzodamirzaolimjonova@gmail.com

Annotatsiya

Mazkur tezis sun'iy intellekt (SI) texnologiyalarining jamiyatdagi turli sohalarga qanday ta'sir qilayotgani haqida fikr yuritadi. Unda ta'lim, sog'liqni saqlash, sanoat, kundalik hayot va axloqiy masalalar kabi muhim yo'nalishlar ko'rib chiqiladi. Sun'iy intellekt yordamida shaxsiylashtirilgan o'qitish imkoniyatlari, erta tashxis qo'yish, robot-assistli jarrohlik, avtomatlashtirilgan ish jarayonlari, aqlli uy tizimlari va shaxsiylashtirilgan raqamli tajribalar yoritiladi. Shu bilan birga, maqolada SI bilan bog'liq axloqiy muammolar – ma'lumotlar maxfiyligi, ish o'rinlarining yo'qolishi va SI'ni mas'uliyatli tarzda rivojlantirish zarurati haqida ham to'xtalinadi.

Kalit so'zlar: *Sun'iy intellekt (SI), ta'lim, sog'liqni saqlash, avtomatlashtirish, aqlli texnologiyalar, axloqiy masalalar, ma'lumotlar maxfiyligi, ishsizlik, shaxsiylashtirilgan o'qitish, raqamli transformatsiya, inson va texnologiya.*

Kirish

Sun'iy intellekt (SI) bugungi kunda dunyo miqyosida eng muhim texnologik yutuqlardan biri hisoblanadi. Bu texnologiya faqatgina sanoat va ishlab chiqarish sohalarida emas, balki kundalik hayotda ham keng qo'llanilmoqda. Uning ilovalari orasida avtomatlashtirilgan transport vositalari, ovozli yordamchilar, tibbiy tashxislash vositalari, ta'lim tizimidagi shaxsiylashtirilgan yondashuvlar va hatto ijodiy sohalar mavjud. Ushbu maqolada sun'iy intellektning turli jabhalarga ko'rsatgan ta'siri, undan foydalanish imkoniyatlari va u bilan bog'liq bo'lgan ijtimoiy, axloqiy muammolar keng yoritiladi. Yuqori darajadagi texnologiyalar yordamida hayotimizdagi har bir soha asta-sekin raqamlashtirilmoqda va bu jarayon SI orqali tezlashmoqda. Bu esa, o'z navbatida, insoniyat oldida yangi imkoniyatlar bilan birga qator muammolarni ham yuzaga keltirmoqda. Sun'iy intellekt (SI) bugungi kunda dunyo miqyosida eng muhim texnologik yutuqlardan biri hisoblanadi. Bu texnologiya faqatgina sanoat va ishlab chiqarish sohalarida emas, balki kundalik hayotda ham keng qo'llanilmoqda. Uning ilovalari orasida avtomatlashtirilgan transport vositalari, ovozli yordamchilar, tibbiy tashxislash vositalari, ta'lim tizimidagi shaxsiylashtirilgan yondashuvlar va hatto ijodiy sohalar mavjud. Ushbu maqolada sun'iy intellektning turli jabhalarga ko'rsatgan ta'siri, undan foydalanish imkoniyatlari va u bilan bog'liq bo'lgan ijtimoiy, axloqiy muammolar keng yoritiladi. Yuqori darajadagi texnologiyalar yordamida hayotimizdagi har bir soha asta-sekin raqamlashtirilmoqda va bu jarayon SI orqali tezlashmoqda. Bu esa, o'z navbatida, insoniyat oldida yangi imkoniyatlar bilan birga qator muammolarni ham yuzaga keltirmoqda.

Ta'limda sun'iy intellekt

Ta'lim tizimi har doim insoniyat taraqqiyotining asosi bo'lib kelgan. Sun'iy intellektning jadal rivojlanishi esa ta'lim sohasini ham tubdan o'zgartirmoqda. Masalan, bugungi kunda ko'plab o'quv platformalari (Coursera, Khan Academy, Duolingo va boshqalar) AI algoritmlari asosida foydalanuvchilarga moslashtirilgan darslar, testlar va mashg'ulotlar taqdim etmoqda. Bu

o'quvchilarga o'z bilim darajasiga qarab harakat qilish, xatolarini tahlil qilish, vaqtdan samarali foydalanish imkonini beradi. Bundan tashqari, AI vositalari o'qituvchilarga ham yordam bermoqda: ular sinfdagi o'quvchilarning holatini tahlil qilib, ularning ehtiyojlariga mos metodikalarni tavsiya qiladi. Masofaviy ta'limda esa AI yordamida sun'iy tutorlar, chatbotlar va avtomatik baholash tizimlari keng joriy qilinmoqda.

Ta'lim tizimi har doim insoniyat taraqqiyotining asosi bo'lib kelgan. Sun'iy intellektning jadal rivojlanishi esa ta'lim sohasini ham tubdan o'zgartirmoqda. Masalan, bugungi kunda ko'plab o'quv platformalari (Coursera, Khan Academy, Duolingo va boshqalar) AI algoritmlari asosida foydalanuvchilarga moslashtirilgan darslar, testlar va mashg'ulotlar taqdim etmoqda. Bu o'quvchilarga o'z bilim darajasiga qarab harakat qilish, xatolarini tahlil qilish, vaqtdan samarali foydalanish imkonini beradi. Bundan tashqari, AI vositalari o'qituvchilarga ham yordam bermoqda: ular sinfdagi o'quvchilarning holatini tahlil qilib, ularning ehtiyojlariga mos metodikalarni tavsiya qiladi. Masofaviy ta'limda esa AI yordamida sun'iy tutorlar, chatbotlar va avtomatik baholash tizimlari keng joriy qilinmoqda.

Sog'liqni saqlashda inqilob

Tibbiyot sohasida sun'iy intellektning qo'llanilishi hayotiy ahamiyatga ega. AI asosidagi tahlil vositalari turli turdagi kasalliklarni, ayniqsa saraton, yurak xastaligi va neyrodegenerativ kasalliklarni erta bosqichda aniqlash imkonini bermoqda. Masalan, AI tizimlari rentgen, MRT, KT kabi tasvirlarni analiz qilishda mutaxassislardan ham tez va aniq ishlashi mumkin. Bundan tashqari, robot-assistli operatsiyalar (masalan, da Vinci Surgical System) an'anaviy usullarga qaraganda kamroq invaziv, xavfsiz va tezroq rehabilitatsiya imkoniyatini beradi. Tibbiyotda AI yordamida bemorlarga moslashtirilgan dori-darmonlar, shaxsiy salomatlik monitoringi va hatto psixologik yordamlar ham taqdim etilmoqda.

Ish joylarida avtomatlashtirish

AI sanoat va xizmat ko'rsatish sohalarida unumdorlikni keskin oshirmoqda. Kompaniyalar AI yordamida ishlab chiqarish jarayonlarini avtomatlashtirish, xarajatlarni kamaytirish va mahsulot sifatini oshirish imkoniga ega bo'lmoqda. Bu ayniqsa avtomobilsozlik, elektronika, logistika, moliya va mijozlarga xizmat ko'rsatish kabi sohalarda yaqqol ko'zga tashlanmoqda. Raqamli yordamchilar, avtomatlashtirilgan elektron pochta javoblari, ma'lumotlarni avtomatik tahlil qilish tizimlari ofis muhitida ham keng qo'llanilmoqda. Shu bilan birga, bu jarayon yangi kasblar paydo bo'lishiga sabab bo'lsa-da, ba'zi an'anaviy ish o'rinlari yo'qolish xavfi ostida qolmoqda.

AI sanoat va xizmat ko'rsatish sohalarida unumdorlikni keskin oshirmoqda. Kompaniyalar AI yordamida ishlab chiqarish jarayonlarini avtomatlashtirish, xarajatlarni kamaytirish va mahsulot sifatini oshirish imkoniga ega bo'lmoqda. Bu ayniqsa avtomobilsozlik, elektronika, logistika, moliya va mijozlarga xizmat ko'rsatish kabi sohalarda yaqqol ko'zga tashlanmoqda. Raqamli yordamchilar, avtomatlashtirilgan elektron pochta javoblari, ma'lumotlarni avtomatik tahlil qilish tizimlari ofis muhitida ham keng qo'llanilmoqda. Shu bilan birga, bu jarayon yangi kasblar paydo bo'lishiga sabab bo'lsa-da, ba'zi an'anaviy ish o'rinlari yo'qolish xavfi ostida qolmoqda.

Kundalik hayotda qulaylik

Bugungi kunda har bir odam AI'ning kundalik hayotdagi afzalliklarini his qilmoqda. Aqlli uy tizimlari yordamida yoritish, isitish, xavfsizlik, energiya sarfini boshqarish va hatto ovqat tayyorlash avtomatlashtirilgan. AI asosidagi virtual yordamchilar (masalan, Siri, Google Assistant, Alexa) orqali foydalanuvchilar ovozli buyruqlar bilan telefonlarini boshqarishlari, ma'lumot izlashlari yoki kundalik ishlarini tashkil qilishlari mumkin. AI tavsiya tizimlari esa onlayn xarid qilish, musiqiy xizmatlar va ko'ngilochar platformalarda foydalanuvchilarga moslashtirilgan tajriba yaratmoqda. Bu texnologiyalar

foydalanuvchi ehtiyojlarini oldindan sezib, ularning hayot sifatini oshirishga xizmat qilmoqda.

Axloqiy va xavfsizlik masalalari

Sun'iy intellekt taraqqiyoti bilan birga axloqiy va huquqiy muammolar ham yuzaga kelmoqda. Eng katta xavflardan biri — shaxsiy ma'lumotlarning maxfiyligi. Ko'plab AI tizimlari foydalanuvchilarning xatti-harakatlarini, qiziqishlarini va shaxsiy ma'lumotlarini to'plash orqali o'z xizmatlarini takomillashtiradi. Ammo bu holatda maxfiylik, ruxsatsiz kuzatuv va noto'g'ri foydalanish xavfi ortadi. Shuningdek, AI tizimlarida algoritmik xatoliklar, diskriminatsiya va shaffoflikning yetishmasligi dolzarb masalalardandir. Shu sababli, SI'ni boshqarishda xalqaro qonunchilik, axloqiy kodekslar va mas'uliyatli yondashuv talab qilinadi.

Sun'iy intellekt taraqqiyoti bilan birga axloqiy va huquqiy muammolar ham yuzaga kelmoqda. Eng katta xavflardan biri — shaxsiy ma'lumotlarning maxfiyligi. Ko'plab AI tizimlari foydalanuvchilarning xatti-harakatlarini, qiziqishlarini va shaxsiy ma'lumotlarini to'plash orqali o'z xizmatlarini takomillashtiradi. Ammo bu holatda maxfiylik, ruxsatsiz kuzatuv va noto'g'ri foydalanish xavfi ortadi. Shuningdek, AI tizimlarida algoritmik xatoliklar, diskriminatsiya va shaffoflikning yetishmasligi dolzarb masalalardandir. Shu sababli, SI'ni boshqarishda xalqaro qonunchilik, axloqiy kodekslar va mas'uliyatli yondashuv talab qilinadi.

Tadqiqot metodologiyasi

Maqola tayyorlanishida sifatli tavsiflovchi metodologiya tanlandi. Ma'lumotlar akademik maqolalar, xalqaro tashkilotlar hisobotlari va yetakchi ekspertlarning fikrlaridan iborat ikkilamchi manbalar asosida to'plandi. Har bir soha — ta'lim, sog'liqni saqlash, sanoat, kundalik hayot — alohida tematik toifalarga ajratilib, ularning har birida sun'iy intellekt ta'siri, imkoniyatlari va

mavjud muammolari tahlil qilindi. Bu yondashuv mavzuni chuqurroq o'rganishga yordam berdi.

Xulosa

Xulosa sifatida aytish mumkinki, sun'iy intellekt hayotimizning barcha jabhalarida chuqur o'zgarishlar kiritmoqda. Ushbu texnologiyalar yordamida samaradorlik, aniqlik va qulaylik sezilarli darajada oshmoqda. Biroq bu rivojlanish mas'uliyat bilan yondashilmasa, jiddiy ijtimoiy va axloqiy muammolarga sabab bo'lishi mumkin. Shuning uchun insoniyat texnologik taraqqiyotni inson qadriyatlari bilan uyg'un holda rivojlantirishi zarur. Kelajakda sun'iy intellekt nafaqat texnologik, balki ijtimoiy taraqqiyotning ham asosiy vositasiga aylanishi kutilmoqda. Xulosa sifatida aytish mumkinki, sun'iy intellekt hayotimizning barcha jabhalarida chuqur o'zgarishlar kiritmoqda. Ushbu texnologiyalar yordamida samaradorlik, aniqlik va qulaylik sezilarli darajada oshmoqda. Biroq bu rivojlanish mas'uliyat bilan yondashilmasa, jiddiy ijtimoiy va axloqiy muammolarga sabab bo'lishi mumkin. Shuning uchun insoniyat texnologik taraqqiyotni inson qadriyatlari bilan uyg'un holda rivojlantirishi zarur. Kelajakda sun'iy intellekt nafaqat texnologik, balki ijtimoiy taraqqiyotning ham asosiy vositasiga aylanishi kutilmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Russell, S. va Norvig, P. (2021). Sun'iy intellekt: Zamonaviy yondashuv.
2. Tegmark, M. (2017). Hayot 3.0: Sun'iy intellekt davrida inson bo'lish.
3. Chui, M., Manyika, J., Miremadi, M. (2016). Mashinalar qayerda odamlarni almashtir oladi va qayerda hali yo'q.
4. Topol, E. (2019). Chuqur tibbiyot: Sun'iy intellekt sog'liqni saqlashni qanday insoniylashtiradi.
5. UNESCO (2021). Sun'iy intellekt etikasi bo'yicha tavsiyalar.
6. Jahon Iqtisodiy Forumi (2020). Kelajak kasblari haqida hisobot.
7. IBM (2023). Ta'limda sun'iy intellekt: Kelajak uchun o'qitishni transformatsiya qilish.

8. OECD (2022). Jamiyatda sun'iy intellekt.

9. Zhang, B., Dafoe, A., Yudkowsky, E. (2021). Sun'iy intellektda etika va boshqaruv muammolari.

10. O'zbekiston Raqamli Texnologiyalar Vazirligi (2023). Raqamli iqtisodiyot va sun'iy intellekt strategiyasi.